

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Географічний факультет

Кафедра економічної та соціальної географії

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА

для студентів

галузь знань **10 Природничі науки**
спеціальність **106 Географія**
освітній рівень **бакалавр**
освітня програма **Урбаністика та міське планування**
вид дисципліни **вибірковий компонент**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021/2022
Семестр	6
Кількість кредитів ECTS	5
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладач: **Пасько Володимир Феодосійович**, кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії, доцент

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник: Пасько Володимир Феодосійович, кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії, доцент

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри економічної та соціальної географії

доц проф. Костянтин МЕЗЕНЦЕВ

Протокол № 15 від « 17 » серпня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол № 6 від « 30 » серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії Н.К. доц. Наталія КОРОГОДА
« 30 » 08 2021 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформувати у студентів здатність до розв’язування складних спеціалізованих задач та практичних проблем у професійній діяльності предметної області географії або у процесі навчання на основі ознайомлення студентів із основними положеннями, поняттями, завданнями та напрямками регіонального розвитку, особливостями здійснення завдань регіональної політики, зарубіжним досвідом регіональної політики та можливостями його застосування в Україні, формування практичних навичок при формуванні цілей та завдань регіонального розвитку та реалізації напрямів регіональної політики в Україні.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. знання теоретичних основ суспільної географії, соціальної географії, економічної географії, теорії і практики планування, методів збору та обробки географічної інформації;
2. вміння оцінювати та робити аналіз складових просторового розвитку територій;
3. володіти навичками просторового планування, методами суспільно-географічних досліджень.

3. Анотація навчальної дисципліни: вибіркова навчальна дисципліна «Регіональний розвиток та регіональна політика» присвячена вивченню теоретичних та прикладних засад регіонального розвитку; сучасних напрямів та завдань регіональної політики. Висвітлює основні напрями та особливості регіонального розвитку, прикладні аспекти регіональної політики в Україні. Дисципліна спрямована на формування у здобувачів освіти спеціальних професійних компетентностей, навичок та знань щодо регіонального розвитку та реалізації завдань регіональної політики. Складовими дисципліни є вивчення теоретико-методологічних основ регіонального розвитку та регіональної політики, особливостей здійснення планування та прогнозування регіонального розвитку, механізмів реалізації завдань регіональної політики в Україні.

Вивчаючи дану дисципліну здобувачі освіти здобудуть додаткову теоретичну та практичну підготовку у сфері регіонального розвитку та регіональної політики, опанування прикладних засад оцінки рівня регіонального розвитку та обґрунтування перспектив їх розвитку, виходячи з пріоритетів регіональної політики держави.

Навчальна дисципліна «Регіональний розвиток та регіональна політика» є однією зі складових комплексної підготовки фахівців освітнього рівня «Бакалавр», спеціальності «106 Географія» освітньої програми «Урбаністика та міське планування».

4. Завдання (навчальні цілі) навчальної дисципліни полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти цілісної системи знань про особливості регіонального розвитку та завдання регіональної політики на сучасному етапі розвитку суспільства; ознайомленні здобувачів з напрямками регіонального розвитку та регіональної політики. Виконання поставлених завдань дозволить досягти наступних загальних та фахових компетентностей:

- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей регіонального розвитку, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства (ЗК-2);
- розуміння та власне осмислення основних концепцій і принципів регіонального розвитку, можливостей їх застосування в практиці розробки планів розвитку регіонів та цілей регіональної політики (ЗК-3);
- соціальна відповідальність та екологічність мислення (ЗК-5);
- здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії розвитку і складу географічної оболонки для цілей регіонального розвитку та регіональної політики (ФК-1);
- здатність аналізувати склад і будову сфер географічної оболонки (відповідно до спеціалізації) на різних просторово-часових рівнях (ФК-5);
- здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення явищ і процесів на регіональному рівні (ФК-7).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	сутність та складові регіонального розвитку;	лекція, семінарське заняття, самостійна робота	доповіді на семінарі, тематична контрольна робота (тести), виконання творчих робіт, іспит	5%
1.2	зарубіжні та вітчизняні теорії регіонального розвитку ;	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		5%
1.3	чинники та показники економічного розвитку регіону;	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		5%
1.4	складові та показники соціального розвитку регіону;	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		5%
1.5	завдання, функції та особливості менеджменту регіонального розвитку;	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		5%
1.6	основні види робіт та порядок здійснення планування розвитку регіонів України;	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		5%
1.7	підходи до здійснення прогнозування на регіональному рівні, види прогнозів розвитку регіонів України;	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		5%
1.8	особливості розробки і реалізації маркетингових стратегій розвитку регіонів України;	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		5%
1.9	завдання та принципи здійснення регіональної політики;	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		5%
1.10	особливості реалізації завдань регіональної політики;	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		5%
1.11	напрями регіональної політики та їх реалізація на рівні регіонів України;	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		5%
1.12	проблеми регіонального розвитку та перспективні шляхи їх вирішення з позицій регіональної політики України;	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		5%
2.1	визначати методи регіонального аналізу для цілей дослідження регіонального розвитку;	семінарське заняття	доповіді на семінарі, тематична контрольна робота (тести), виконання творчих робіт, іспит	До 30%
2.2	проводити розрахунок показників з метою визначення рівнів економічного та соціального розвитку регіону;	семінарське заняття		
2.3	здійснювати порівняльний аналіз рівнів економічного та соціального розвитку регіонів України;	семінарське заняття		
2.4	визначати методи та підходи до управління регіональними розвитком;	семінарське заняття		
2.5	здійснювати комплексний аналіз сучасного стану розвитку регіонів України для цілей регіонального маркетингу;	семінарське заняття		

2.6	складати проекти планів та прогнозів розвитку регіонів України;	<i>семінарське заняття, самостійна творча робота</i>		
2.7	визначати стратегічні та тактичні завдання напрямів регіональної політики та механізми їх реалізації;	<i>семінарське заняття</i>		
2.8	здійснювати оцінку інвестиційної привабливості регіонів України та визначати завдання інвестиційної політики регіонів;	<i>семінарське заняття, самостійна творча робота</i>		
2.9	визначати та обґрунтовувати необхідність здійснення заходів регіональної екологічної політики в Україні;	<i>семінарське заняття, самостійна творча робота</i>		
2.10	аналізувати проблеми регіонального розвитку та вплив реалізації завдань регіональної політики на розвиток регіонів України.	<i>семінарське заняття</i>		
3.	Комунікація			
3.1	вироблення у здобувачів освіти комунікативних навичок, практичних навичок щодо спілкування з фахівцями та експертами з регіонального розвитку та регіональної політики;	<i>семінарські заняття, дискусії, вирішення конкретних задач та ситуацій</i>	<i>виступи, доповнення на семінарах, індивідуальне творче завдання, іспит</i>	<i>До 5%</i>
4 автономність та відповідальність: продемонструвати розуміння особистої відповідальності за професійні та/або управлінські рішення чи надані пропозиції/рекомендації, які можуть впливати на регіональний розвиток, зокрема при:				
4.1	розробці проектів планів, прогнозів, комплексних та цільових програм розвитку регіонів, проведенні експертизи існуючих планів та програм регіонального розвитку з метою об'єктивної оцінки ефективності реалізації заходів регіональної політики України.	<i>семінарські заняття, дискусії, творчі самостійні роботи</i>	<i>виступи, на семінарах, виконання індивідуальних творчих завдань, тематичні контрольні роботи, іспит</i>	<i>До 5%</i>

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни											
	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10	1.11	1.12
1. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в галузях предметної області географічних наук (ПРН-1)		+				+	+			+		+
2. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад географічної оболонки (ПРН-6)	+		+	+	+				+		+	

3. Використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природно і суспільно-географічних об'єктів і систем (ПРН-8)			+	+	+	+	+	+				
4. Аналізувати склад і будову природно- та суспільно-географічних об'єктів і систем (відповідно до спеціалізації) на різних просторово-часових рівнях (ПРН-10)	+		+	+					+		+	
5. Впорядковувати і узагальнювати матеріали польових та лабораторних досліджень, інтегрувати їх від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання (ПРН-11)		+	+	+			+				+	+
6. Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, інтелектуальної та академічної доброчесності, професійного кодексу поведінки, вміння зберігати та примножувати моральні культурні наукові цінності і досягнення суспільства, діяти у полікультурному середовищі (ПРН-13)		+										+
7. Демонструвати здатність проводити самостійні дослідження природно- та суспільно-географічних об'єктів, систем і процесів у географічній оболонці за польових і лабораторних умов (ПРН-14)												
8. Виявляти державницьку і громадянську позицію у професійній діяльності, використовувати комунікативні навички і технології, ініціювати запровадження методів комунікативного менеджменту на практиці, вміння реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства (ПРН-16)												

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	2.8	2.9	2.10	3.1	4.1
	1. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в галузях предметної області географічних наук (ПРН-1)			+		+		+	+		+	
2. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад географічної оболонки (ПРН-6)	+	+		+			+		+			
3. Використовувати польові та лабораторні методи для аналізу природно і суспільно-географічних об'єктів і систем (ПРН-8)	+	+	+	+								
4. Аналізувати склад і будову природно- та суспільно-географічних об'єктів і систем (відповідно до спеціалізації) на різних просторово-часових рівнях (ПРН-10)			+		+					+		
5. Впорядковувати і узагальнювати матеріали польових та лабораторних досліджень, інтегрувати їх від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання (ПРН-11)	+		+		+	+		+	+	+		
6. Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, інтелектуальної та академічної доброчесності, професійного кодексу поведінки, вміння зберігати та примножувати моральні культурні наукові цінності і досягнення суспільства, діяти у полікультурному середовищі (ПРН-13)						+		+	+		+	

7. Демонструвати здатність проводити самостійні дослідження природно- та суспільно-географічних об'єктів, систем і процесів у географічній оболонці за польових і лабораторних умов (ПРН-14)						+		+	+		+	
8. Виявляти державницьку і громадянську позицію у професійній діяльності, використовувати комунікативні навички і технології, ініціювати запровадження методів комунікативного менеджменту на практиці, вміти реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства (ПРН-16)											+	+

7. Схема формування оцінки:

Форми оцінювання: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами написання тематичних контрольних робіт, доповідей на семінарських заняттях, виконання творчих самостійних робіт, підготовці презентацій, участі в дискусіях, іспиту.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- ✓ результати навчання – **1.1 – 1.10 (знання)** – до 5% за кожен;
- ✓ результати навчання – **2.1 – 2.10 (вміння)** - до 30%;
- ✓ результати навчання – **3.1 (комунікація)** – до 5%;
- ✓ результати навчання – **4.1 (автономність та відповідальність)** - до 5%.

7.1. Форми оцінювання студентів:

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу двох змістових частин, відповідей на семінарських заняттях, виконання індивідуальних творчих робіт та написання контрольних робіт по завершенню змістовних частин.

Оцінювання за формами контролю:

	ЗЧ1		ЗЧ2	
	<i>Min. – 18 балів</i>	<i>Max. –30 балів</i>	<i>Min. – 18 бал</i>	<i>Max. –30 балів</i>
Індивідуальна творча робота	„3” x 1 = 3	„5” x 1 = 5	„3” x 1 = 3	„5” x 1 = 5
Відповіді на семінарських заняттях	„2” x 2 = 4	„5” x 2 = 10	„2” x 2 = 4	„5” x 2 = 10
Контрольна робота 1	„11” x 1 = 11	„15” x 1 = 15		
Контрольна робота 2			„11” x 1 = 11	„15” x 1 = 15

„3” – мінімальна/максимальна оцінку, яку може отримати студент.
¹ – мінімальна/максимальна залікова кількість робіт чи завдань.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту: максимальна кількість балів на іспиті - 40 балів, мінімальна кількість балів, які додаються до семестрових – 24 бали (*60% максимальної кількості балів, відведених на іспит*).

Студенти, які набрали впродовж семестру сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 20 балів* до складання іспиту не допускаються. Рекомендований мінімум для допуску до іспиту – **36 балів**.

При простому розрахунку отримаємо:

	<i>Змістовна частина 1</i>	<i>Змістовий частина 2</i>	<i>Іспит</i>	<i>Підсумкова оцінка</i>
Мінімум	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

7.2. Організація оцінювання:

Оцінювання здійснюється впродовж семестру усіх видів робіт, включаючи відповіді на семінарських заняттях, самостійну роботу та виконання індивідуальних творчих завдань.

Впродовж семестру проводяться тематичні контрольні роботи у письмовій формі (тести та запитання з розгорнутими відповідями) після завершення розгляду відповідних тем. Набуття студентами знань та навичок також оцінюється під час їх виступів на семінарах, участю у дискусіях, підготовкою самостійних творчих робіт на задані теми.

Підсумкове оцінювання здійснюється у формі письмового іспиту.

Шкала відповідності

Відмінно	90-100
Добре	75-89
Задовільно	60-74
Незадовільно	0-59

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ**

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Змістова частина I. Регіональний розвиток				
1.	Вступ. Тема 1. Теоретичні основи регіонального розвитку	2	2	6
2.	Тема 2. Економічний розвиток регіону	2	2	6
3.	Тема 3. Соціальний розвиток регіону	2	2	6
4.	Тема 4. Менеджмент регіонального розвитку	2	2	6
5.	Тема 5. Планування регіонального розвитку	2	2	6
6.	Тема 6. Прогнозування регіонального розвитку	2	2	6
7.	Тема 7. Регіональний маркетинг	2	2	6
8.	Тема 8. Моніторинг регіонального розвитку	2	2	6
Змістова частина II. Регіональна політика				
9.	Тема 9. Теоретико-методологічні основи регіональної політики	2	2	6
10.	Тема 10. Соціальна регіональна політика	2	2	6
11.	Тема 11. Регіональна промислова політика	2	2	6
12.	Тема 12. Регіональна інноваційна політика	2	2	6
13.	Тема 13. Регіональна інвестиційна політика	2	2	6
14.	Тема 14. Регіональна екологічна політика	2	2	6
15.	Тема 15. Проблеми реалізації завдань регіональної політики в Україні	2	2	6
	ВСЬОГО	30	30	90

Загальний обсяг 150 год., в тому числі:

Лекцій – **30 год.**

Семінарських – **30 год.**

Самостійна робота - **90 год.**

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

Основні:

1. Білик Р.Р. Детермінанти регіонального розвитку у вимірі економічної безпеки України. Львів, 2016. 352 с.
2. Механізми реалізації регіональної політики: оцінка ефективності та напрями удосконалення / наук. ред. С. Л. Шульц. Львів, 2018. 205 с.
3. Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики. Навчальний посібник. / О. Г. Топчієв, Д. С. Мальчикова, В. В. Яворська. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 372 с.

Додаткові:

1. Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія формування, механізми реалізації. Луцьк : Надстир'я, 2001. 528 с.
2. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки [Електронний ресурс]. Режим доступу: – <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-20212027-t50820> (дата звернення: 10.09.2021)
3. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні : наук. доп. за наук. ред. д-ра екон. наук Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2020. 153 с.
4. Закон України «Про засади державної регіональної політики» [Текст] / Постанова Верховної Ради України № 156-VIII від 05.02.2015 р.
5. Куйбіда В. С., Негода В.А., Толканов В.В. Регіональний розвиток та просторове планування територій: досвід України та інших держав-членів Ради Європи: збірник нормативно-правових актів і науково-аналітичних матеріалів. Київ: Крамар, 2009. 170 с.
6. Мезенцев К.В., Підгрупний Г.П., Мезенцева Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність і поляризація. Київ: ДП «Прінт Сервіс», 2014. 132 с.
7. Мельничук Л. Державне управління соціальним розвитком регіонів: теоретичний аспект. Державне управління та місцеве самоврядування. 2015. № 3(26). С. 31-41.
8. Менеджмент регіонального розвитку: монографія. / під ред. О.В. Васильєвої, К.А. Фісуна. Харків: ХНАМГ, 2010. 375с.
9. Немець К. А., Немець Л.М. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі : монографія. Харків : ХНУ, 2013. 225 с.
10. Нова регіональна політика / В.С. Куйбіда, О.М. Іщенко, А.Ф. Ткачук та ін. Київ: Крамар, 2009. 232 с.
11. Олійник Я.Б., Запотоцький С.П., Кононенко О.Ю., Мельничук А.Л., Пасько В.Ф. Регіональна економіка: Навчальний посібник. Київ. 2007. 444 с.
12. Пістун М.Д., Мезенцев К.В., Тьорло В.О. Регіональна політика в Україні: суспільно-географічний аспект. К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. 130с.
13. Процес розробки стратегії регіонального розвитку. Практичний посібник. Київ, 2010. 109 с.
14. Регіональна політика Європейського Союзу: підручник / за ред. В. Чужикова. Київ: КНЕУ, 2016. 495 с.
15. Регіональна політика: методологія, методи, практика. відп. ред. М. І. Долішній. Львів, 2001. 720 с.
16. Регіональний розвиток України і становлення державної регіональної політики: навч.-метод. посібник / О. Г. Топчієв, Т. М. Безверхнюк, З. В. Тітенко. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2005. 224 с.
17. Романюк С.А. Політика регіонального розвитку в Україні: сучасний стан і нові можливості: Регіональні дослідження: монографія. Київ: УАДУ, 2001. 112 с.
18. Сторонянська І. Регіональний розвиток України: проблеми інтеграції та конвергенції: монографія. Львів, 2010. 324 с.
19. Сосько С. П. Просторовий розвиток соціо-природних систем: шлях до нової парадигми: монографія. Київ: Ніка Центр, 2003. 287 с.

20. Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів: методологія і практика /за ред. Б. М. Данилишина. Черкаси: УДТУ, 2006. 315 с.
21. Пасько В.Ф., Драпиковська І.В. Сучасний стан розвитку фермерських господарств в Україні. Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів. 2018, Вип. 22(2), с. 3-14.
22. Пістун М.Д., Мельничук А.Л. Сучасні проблеми регіонального розвитку. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2013. 290 с.
23. Територіальний розвиток і регіональна політика. Стратегування регіонального розвитку на засадах смарт-спеціалізації: наукова доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянська І.З. Львів: ІРД НАНУ, 2020. 141 с
24. Katerynchuk K., Kyrenko S., Neskorozhena L., Pasko V. and Stankevych S. Questions of efficiency of the state policy in the ecological sphere. *Ukrainian Journal of Ecology*. 2021. №6. P. 94-99.